

najvećih naraštajnih dobara, kulturni i povijesni poklad života jednoga naroda, jest lakoća kojom državne institucije u Republici Hrvatskoj svemu tomu asistiraju i prelaze preko najprovokativnijih izjava o hrvatskom jeziku i hrvatskoj naciji kao izmišljotinama „hitlerovski orijentiranoga” hrvatskoga znanstvenoga i jezikoslovnoga kruga. Te strašne ocrne, koje udaraju u same temelje hrvatske države i hrvatskoga Ustava, napisane u ime serbokroatizma, mogle su se nedavno pročitati sa stranica zagrebačkoga časopisa Književne Republike (2007., br. 5. – 6.), koji

financira Ministarstvo kulture Republike Hrvatske novcem hrvatskih građana.⁶ Čime su to ucijenjeni hrvatski političari i institucije da takve protuustavne ispade dopuštaju, ne znamo, ali pouzdano znamo da u svijetu ne postoji narod koji bi sam plaćao da mu se uskraćuje pravo na vlastiti jezik, da ga se blati, vrijeđa i omalovažava u vlastitoj državi. Što onda očekivati od međunarodnih institucija?

Nataša Bašić

PRVI HRVATSKI ONOMASTIČKI PRIRUČNIK

Petar Šimunović, Uvod u hrvatsko imenoslovlje, Zagreb, 2009., 382 str.

Uvod u hrvatsko imenoslovlje peta je knjiga desetoknjižnog ciklusa Izabrana djela Petra Šimunovića u izdanju Golden marketinga i Tehničke knjige. Nakon iscrpnih monografija o jadranskoj, i osobito, bračkoj toponimiji, te hrvatskim prezimenima, hrvatska je onomastika dobila i svoj prvi priručnik. Temelji koji su postavljeni radom na projektu Enciklopedija slavenske onomastike u organizaciji Poljske akademije znanosti, čiji su svesci objavljeni 2002. i 2003. godine, i u kojima je akademik Petar Šimunović autor poglavlja o hrvatskoj onomastici, temelji su na kojima je nastala ova knjiga. Riječ je o sustavnom pregledu onomastičkih teorija i nazivlja, metoda

istraživanja i najčešćih poteškoća, te glavnih onomastičkih kategorija i njihovih dijelova. Riječ je o širokome području koje obuhvaća onomastička teorija, napokon okupljenome na jednome mjestu, u znanstvenome priručniku.

Podijeljena na šest poglavlja, I. Uvod u imenoslovlje, II. Život imena, III. Antroponimija, IV. Toponimija, V. Imena ostalih namjena i VI. Krematonimija, knjiga omogućuje precizan uvid u onimijska pitanja. Proučimo li pozornije, vidjet ćemo da su u odjeljcima unutar poglavlja iznimno zanimljivi podatci, poput onih o istaknutim hrvatskih onomastičarima ili prevedenim i pomodnim imenima, zatim imenima u naslovima literarnih djela, sve do pitanja suvremene imenske slike u nas.

Nakon općenitih napomena o onomastici kao znanosti i njezinu povijesnome razvoju, onomastičkoj ulozi imena, te ulozi dijalek-

⁶ Opširnije: L. Pavlović: Nasmiješeni Budha i njegovi trabanti, Fokus, 2008., br. 399., str. 16. – 18.; G. Borić: Zašto Vlada financira časopis koji nije če zasebnost hrvatskog jezika i krši Ustav?, Hrvatski list, 2008., br. 175., str. 30. – 34.

tologije u procesu imenovanja o čemu je riječ u prvome poglavlju, slijede Kratka opća poglavlja iz hrvatskog imenoslovlja. Među osamnaest odjeljaka možemo naći podatke o razvitku i primjeni metoda u hrvatskim onomastičkim istraživanjima i trenutačnome stanju istraživanja, zatim o vrelima za toponomastička istraživanja: katastrima, povijesnim ratnim zemljovidima i urbarima, te o neusklađenom onomastičkom nazivlju u slavenskoj onomastici. Prilog rješenju toga problema za hrvatsku onomastiku autor je dao malim priručnim rječnikom hrvatskih onomastičkih naziva upotrijebljenih u knjiži. Gotovo osamdeset objašnjenih pojmova podloga su i poticaj stvaranju prijeko potrebnoga rječnikoga onomastičkoga nazivlja u hrvatskome jeziku. Govoreći nadalje o zakonu o osobnome imenu i pitanjima normizacije imena, Šimunović napominje kako taj posao mora raditi upravo jezični stručnjak, onomastičar, koji će znati sačuvati dijalekatna obilježja govora u kojem određena imena nastaju i djeluju, kao i uklopiti takva imena u gramatičko ustrojstvo književnoga jezika. Brojna imena, nasilno prilagođena jedinstvenoj normi književnoga jezika, ili preimenovana iz raznih drugih nejezičnih razloga svjedokom su kako se s onomastičkim stručnjacima nije uvijek primjereno savjetovalo.

U naredna četiri velika poglavlja obrađene su glavne onomastičke kategorije i njihove sastavnice. Prva od njih, antroponimija, obuhvaća odjeljke o osobnome imenu, o prezimenima, te o ostalim vrstama antroponimnih imena, među kojima su nadimci, rodovska imena, heraldična imena, dinastička imena, etnonimi i etnici, pseudonimi i imena nahoda. Kraća poglavlja o osobnome imenu donose iscrpne podatke o povijesnim utjecajima na hrvatski imenski repertoar, o motivaciji, strukturi i semantici imena, te plodnosti pojedinih sufikasa. Naslov odjelj-

ka – Kad osobno ime više nije bilo dovoljno, uvod je u poglavlje o prezimenima, u kojem su opisana opća obilježja hrvatskih prezimena.

Možda najvrjedniji dio knjige otvara se poglavljem o toponimiji. Ojkonimi, urbonimi, mikrotoponimi, oronimi, hidronimi i njihova obilježja prvi su put objedinjeno zabilježeni, opisani i klasificirani u jednome priručniku pod hiperonimom toponimi. U odjeljku o urbonimima, gradskim i uličnim imenima, dane su povijesne i etimološko-onomastičke odrednice za četrdeset i sedam hrvatskih povijesnih gradova i srednjovjekovnih naselja. Mikrotoponimi ili zemljišna imena, u literaturi nazivani i anojkonimima, kao najbrojnija i najmlađa toponimijska vrsta, kriju brojne probleme. Jedan od njih su granice unutar kojih se određeno ime smatra mikrotoponimom. Šimunović navodi „ako su imena jednoznačno raspoznatljiva s pridruženim zemljopisnim objektima od skupine ljudi (ne manje od sela) i na određenu zemljištu (ne manjem od seoske katastarske općine), tada imaju status mikrotoponima” (str. 265.). Nasuprot mikrotoponimima, najstariji rječnički sloj u hrvatskome jeziku imena su najvažnijih i najdužih rijeka koje teku kroz Hrvatsku. Poglavlju o hidronimima, autor knjige pridodao je rad profesora Stjepana Serekeša – Slavonska vodna imena, želeći time odati priznanje mukotrpnu i vrijednu radu slavonskoga istraživača te istaknuti dragocjenost njegova skupljanja i obrade slavonskih hidronima.

U petom su poglavlju, Imena ostalih namjena, odjeljci o zoonimima, literarnim, duhovnim i stilski obilježenim imenima. Slavenska mitološka imena i imena vezana uz kršćanske kultove bogato ispunjavaju hrvatsko imensko blago. U odjeljku Imena u naslovima literarnih djela, riječ je o imenima i prezimenima čiji nositelji, navodi autor, nisu ni postojali, ali su obilježili naše živote

i o njima znamo mnogo više nego o pojedinim zancima iz svakodnevnoga doticaja. Judita, Dundo Maroje, Osman, Šegrt Hlapić, Malik Tintilinić, Branka, Tito Dorčić, Olga i Lina, Tena, Đuka Begović, Giga Barićeva, Filip Latinovicz, Štefica Cvek među najprepoznatljivijim su imenima u nas. Koliko su značenjski složena, govori podatak kako pisci književnih djela lakše stvaraju stotine redaka, nego što nadijevaju ime pojedinom liku.

Posljednje poglavlje, Krematonimija, donosi bilješke o slabo proučenoj, mlađoj grani onomastike, koju obilježavaju neustaljenost naziva krematonim i neujedančenost u njegovu definiranju. Krematonimi su imena pridružena pojedinim stvarima i proizvodima, konkretno društvenim udrugama u širem smislu, te proizvodima duhovne i materijalne kulture. Kada je riječ o krematonimima u hrvatskome jeziku, vrlo je raširena pojava ulaska stranih krematonima, na što

autor upozorava navodeći primjere imena trgovina, restorana, tvrtki, filmova koji ni po čemu ne daju naslutiti da pripadaju hrvatskome jeziku.

Knjiga Uvod u imenoslovlje zaokružena je cjelina teorijskih i praktičnih spoznaja o hrvatskoj onomastici. Treba spomenuti i to kako se na kraju svakoga odjeljka nalazi kraća bibliografija radova o temi obrađenoj u odjeljku, što knjigu čini i iscrpnim izvorom onomastičke literature. Zbog toga su, ali i obuhvatnosti i pristupačnosti pri obradi jezične i imenske problematike, profesori i studenti na sveučilištima konačno dobili onomastički udžbenik kakav je nedostajao. Hrvatski jezik dobio je vrijedan priručnik o svome neizostavnom dijelu – imenima.

Tako je autor, najistaknutiji hrvatski onomastičar, popunio ovom knjigom prazninu koja je (pre)dugo postojala u hrvatskoj onomastici i svojim radom ponovo zadužio hrvatski jezik i kulturu.

Ivana Filipović

VIJESTI

Jezični natječaj. Završeno je 4. kolo Jezikova natječaja za najbolju novu hrvatsku riječ za 2009. Kao i u prethodna tri kola, pokrovitelj je natječaja Zaklada „Dr. Ivan Šreter”. Jezikovo povjerenstvo (S. Babić, S. Ham, M. Mamić, Z. Jakobović, V. Loknar,

D. Kalogjera, H. Hitrec) od prispijelih prijedloga nije moglo izabrati riječi kojima bi se dodijelile nagrade jer ni jedan od prijedloga nije zadovoljio kriterije natječaja. Obrazloženje ćemo donijeti u sljedećem broju Jezika. (Ur.)